

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1573. Soc. 34.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

Doctoris gradu P. Gaspar Gonsalvius. Eminuit in sacro suggesto, divinisque litteris, Græcis, & Hebræis: propterea vivens Romæ unus fuit à Theologis à Sixto V. destinatis ad corrigenda sacra Biblia. Rex ut erat avidissimus terendi tempus in rebus litterariis, gaudebat præsertim quæstionum Theologicarum explicationibus. Sæpe horâ integrâ unumquemque Professorem audiebat, jubens federe circumstantes; quâ humanitate non semel usus, Cardinalis assidens similibus exercitiis. Hæc repetita Principum frequentia multum cum Magistris, tum discipulos acuebat ad capeffandas scientias, & studia virtutis,

Annus 1573. Soc. 34.

Eunt Romam
Comitiis in-
terfuturi.

Leo Henriquius, & Patres electi 24. Januarii commiserunt se itineri terrestri, ut interessent Comitiis universæ Societatis. Madriti Rex Philippus eos excepit singulari benevolentia, cum primis Leonem avunculi sui Confessarium. Regis Lusitani Legatus obtinuit à Marchione Antonio Colona, ut eos secum veheret in sua triremi. Complutum ingressi magnopere recreantur conspectu M. Simonis Rodericii, qui eo in Collegio degebat. Barcinone 24. Februarii conscenderunt triremem Marchionis Patres Lusitani, Bœtici, & Toletani. Magnâ in eos Marchio usus charitate; apud Leonis pedes conscientiam per homologesim expiaverat. Die 7. Aprilis parùm amicâ usi navigatione pervenerunt Romam.

Initia Comi-
tiorum tur-
bantur, & cur.

2. Initium facturi Comitiis Joannes Polancus Vicarius Generalis, & alii Patres adivere, ut moris est, Pontificem Georgium rogantes sacram benedictionem. Multa Gregorius quæsivit de modo electionis. Interrogavit: quot Generales fuissent Hispani? responsum est, omnes tres, qui hæcenus rexerant. Percontatus, quot forent Hispanorum suffragia, quot aliarum nationum? Cùm intellexisset inæqualitatem, & Hispanos superare; Benè, inquit, æquum est et alia natione Generalem eligi. Perculit id verbum Patres: ad quod modestè Polancus, Romæ congregari Societatem, ut esset libertas in suffragiis ferendis. Suffragantes obstringi jurejurando digniorem eligendi; quod stare nequibat, hæc, vel illâ natione exclusâ. Cui Gregorius: curandam Everardum Mercurianum Belgam. Irent tamen, & quod æquum foret, liberè exequerentur.

3. Duplex causa præbuit ansam novitiati. Nationum studia cupientium, ne Generalatus videretur Hispanorum hæreditas; & odium habentium sanguinem ex majoribus Judæis. Indignissimum enim censebatur, hujusmodi genus hominum ad moveri gubernandæ Societati. Cardinalis Henricus Inquisitor Generalis repererat in talibus neophytis fædissima crimina adversus fidem. Ut erat Societatis parens amantissimus, ægerrimè prædictam labem ferebat. Citra controversiam erat assumendus in Moderatorem Ordinis universi Joannes Polancus Hispanus, qui vel descendeat ex neophytis, vel putabatur ipsis favere, ut refert noster Sacchinus. Ademptâ hæc maculâ cæterum tantæ rei par. Nam tribus Generalibus fuerat à secretis; ornabant eum magnæ dotes, & virtutes; in promptu erant Hispanorum suffragia.

4. Igitur avertendo huic dedecori Leo Henriquius secum ad Pontificem tulit epistolas Cardinalis, Regis Sebastiani, ac Philippi Regis, quibus Pontificem rogabant, ne aliquis illâ labe infectus ad supremum Societatis apicem evheretur. Plurimum acceptus fuit Henriquius Pontifici ob illustres Principum commendationes. Ante inita Comitia litteras Gregorio tradidit, atque nonnullis Cardinalibus, ad quos eos ferebat in eandem sententiam. Jam Patres erant in comitiis, cùm nomine Pontificis adest Cardinalis Comensis, denunciatur ex mandato suæ Sanctitatis, ne modò eligant Generalem Hispanum; ita & Ecclesiæ, & Societatis bono convenire. Perculit omnes, præsertim Hispanos, inopinum man-

mandatum. Modeste reposuit Polancus, inesse difficultates exponendas suæ Sanctiati; tum facturos, quæ decerneret.

5. Abeunte Cardinali, quid agendum, inter se consulunt. Arduum enim apparebat tolli in suffragando libertatem. Dum modum cogitant declinandæ plagæ; Leo Henriquius cernens eò, quò non putabat, negotium devenisse, & à Societate sua non bene comprehensam Serenissimorum Regum mentem; quæ non Hispanos, sed Neophytos respuebat; opprimi cunctos mærore inconsolabili, de genibus faretur se innocentem procellæ authorem; sibi notum animum Pontificis, velle ejus adire pedes, ac Societatem eà liberare tristitiâ, ut suâ in ferendis sententiis fruatur libertate.

6. Idcirco cum Ignatio Martinio, & aliis Patribus convenit Pontificem, declarat Regum mentem non esse privare libertate comitia; propterea æqui, bonique faciat, ferri suffragia, nullâ natione exclusâ. Difficilem se Pontifex ostendit; sed tandem annuit eâ lege, ut, si Hispanum eligerent, prius nè vulgarent, quàm ipsum edocuisset, quo posset rescire, an aliquâ labore infamiâ. Redeuntes ad Comitia, 23. Aprilis pluribus suffragiis resignatus Generalis Everardus Mercurianus. Laudavit Pontifex electionem: quæ & grata Catharinæ Reginæ, quòd suæ esset nationis. Assistens Lusitanæ factus est P. Petrus Fonseca.

Eligitur P.
Everardus
Mercurianus.

7. Leo satis suam probavit rectam intentionem, & virtutem, rogando Patres Congregatos, sibi gravem pœnam injungerent, sesèque ad biennium ministerio culinæ deputarent. Concessere sex menses. Redditus Lusitanæ sumpsit togam fulci coloris, ac semestri cocum juvit in ejus officinæ ministeriis. Ignatius Martinus cum Germanis Patribus abiit in Germaniam, jussu novi Generalis, ut inde portaret in Lusitaniam sacras reliquias: cum per id infelix tempus dominaretur hæresis, nusquam apud eas gentes Sanctorum ipsana ab impietate erant tuta. In Flandria cum Duce Medinæ Cœli navem in Hispaniam conscendit. Reliqui secum vexere Alexandrum Valignanum Indiarum Visitatorem. Intrarunt Lusitaniam Novembri mense.

Leonis humi-
litas.

Patrum redi-
tus.

8. Primâ Adventus Dominicâ templum Domûs Professæ est apertum. Sacro de suggesto 27. Septembris declarabatur populo, ipsâ die vetus claudendum templum, ac diruendum, qua in opera nostri juvabant; non pauciores centum & quinquaginta viris incumbabant huic labori. Templi novi latitudo complectitur palmos 80. longitudo 190. Vix aliud Ulyssipone est frequentius, quòdque majorem spiret majestatem. Cœpit etiam parari sacrum vestiarium, cuius latitudo continet palmos triginta, longitudo 55. Donavit Rex Cymbalum miræ magnitudinis, fractum anno 1575. suis expensis refundi jussit. In apertionis solemnitate dixit ad concionem P. Nicolaus Gracida.

Aperitur tem-
plum D. Ro-
chi.

9. Die 20. Augusti jacto primo lapide ædificari cœpit Collegium Portuense in loco è melioribus urbis Durio flumini imminens prospectu amœnissimo. Plateam de Aldis vocabant, ubi alias, atque alias domos emendo spatium sufficiens cum septo pendenti in montis latere comparavimus. Inter Archiepiscopum Bracharensem, & Canonicos inardebant litigium, consumptis jam viginti millibus cruciatorum. Unus è nostris sacerdotibus sic rem temperavit, ut utrosque composuerit amicâ pace. Collegium Brigantinum magnâ solemnitate, & supplicatione accepit reliquias undecim millium Virginum, quas illi dono miserat S. Franciscus Borgia. Eas circumtulit, & pro concione dixit Antonius Pinerius Mirandensis Episcopus.

Ædificium
Portuense.

Res Bracharæ.

Res Brigantii.

10. Plurimis beneficiis Rex auxit Societatem. Largitus Collegio divi Antonii redditum annuum in mercibus Indicis. Venientem Alexandrum Valignanum humanissimè excepit, gaudens numero nostrorum, quos secum destinabat in Indiam. Jussit Malacæ condi novum Collegium, unde provideretur Molucis, Sinæ, & Japoniæ. Mille cruciatis annuos donavit ad domum in Japonia ædificandam, in quam nostri per id Regnum dispersi certis temporibus convenirent ad instaurandum sanctis exercitiis spiritum, redituri fortiores ad Apostolicum sudorem. Quingentos cruciatis supra tria millia dedit ad nostrorum

Beneficia
Regis.

Antonius Franco.

N 2

sumptus,

sumptus, qui sequenti anno erant ad Indiam navigaturi. Tribuit pinguem elemosynam domui Professæ ad alendos Indicos operarios, dum ibi, uti tunc moris erat, hospitabantur præsolantes opportunitatem navigandi in Indiam.

Peregrinationes Conimbricæ.

11 Magnus ardor hoc anno peregrinationes ad loca pia obeundi socios invasit. E Collegio Conimbricensi supra 70. factæ peregrinationes. Ne cognoscerentur, & ut essent contemptui, rusticis indumentis utebantur; sed probebat eos modestia in verbis ac factis, & charitas, quâ stipem collectam cum pauperibus dividebant. Per quadragesimæ dominicas dies quadraginta, & amplius ad erudiendum populum excurrerant in pagos agri Conimbricensis. Petrus Gomius solis instar cœlestibus radiis illustravit insulas Gratiofam, Fayalam, Picum, ac à S. Georgio dictam, & Tertiam, ubi est nostrum Collegium. Tribus mensibus substitit in oppido Praya. Quidquid Deus per suos intimos servos in mutatione morum agit, per Gomium effecit.

Redit in Lusitaniam Simon Rodericius.

12. Commune solatium fuit omnibus P. Simon Rodericius huic Provinciae post viginti annorum intervallum restitutus. Patres, qui contenderunt Romam ad Comitia, ferebant in mandatis, ut impetrarent à novo Generali reditum Simonis optimi hujus Provinciae parentis. Rebus mutatis, difficile non fuit. Innatâ benevolentia, & sanctissimis exemplis omnium corda sic devinxerat, ut in extremo discessu vix fuerit, cui non manarent ex oculis lacrymæ. Septembri mense Complutò se viæ dedit. In oppido *Villa de Conde* Bracharenfis diocesis domum ingressus Dionysii Pinti, cui multa prædixerat, quæ evenire omnia; deerat hoc unicum, à se post multos annos hic invisendum. Cùm introeuntem vidit Dionysius, ad ejus se provolvit pedes, tenet complexu, ac manum osculatur, venerans DEI servum, qui sibi tot abhinc annis ventura prædixit.

13. Collegiis Bracharensi, & Portuensi præsentia suâ recreatis, 24. Septembris unâ cum duobus Coadjutoribus viâ comitibus pervenit Conimbricam. Nullis verbis explicari potest sociorum lætitia. Antiqua monumenta habent, eam fuisse Simonis externam modestiam, & compositionem, ut ad virtutem plus moveret silens, quàm alii magnis exemplis. Nec minus recreatus Simon videndo incrementa Collegii, cujus posuerat initia. Vix poterant ab ejus avelli conspectu; pendebant ab ore loquentis, & memorantis, quibus modis crevisset Societas. Ad Aprilem sequentis anni moratus Conimbricæ. Tum secessit ad S. Felicis Residentiam: Septembri mense reversus. Januario anni 1575. migravit ad Professam Domum. Anno 1577. Eboram semestri commoratione: inde regressus Ulyssiponem; ibi sanctissimæ vitæ finem imposuit, ut infra scribetur.

Rex & Cardinalis Eboræ.

14. Anno penè toto Rex & Cardinalis Eboræ confederunt. Frequenter suâ præsentia honestarunt rem litterariam. Regius favor erat instar pluvie segetes fecundantis. Per vernum jejunium Regis fuere concionatores Petrus Martinus, qui Julio hujus anni gradu Doctoris insignitus & Gaspar Gonsalvius. Eodem mense Julio Simon Mascarenus templi Cathedralis Decanus suo sumptu distribuit scholasticis in certamine litterario victoribus præmia, libros auro oblitos. Prælusit dialogus de Rege Dionysio. Aderat Rex, Cardinalis, & omnis nobilitas. Aliâ die præmia data inferioribus Gymnasis: ut res fieret cum plausu, duo scholastici dixerunt è suggesto; additus musicorum concertus, epigrammata, & poemata. Alphabetariorum munuscula voluit intueri Cardinalis: ad hortum, ubi erat, victores deducti cum suis præmiolis: duo coram Principe amantâ alacritate concertarunt de fidei nostræ mysteriis.

Collegium Convictorum.

15. Convictorum Collegium florebat plurimum tum virtutibus, tum litterarum studiis. Educabantur in eo sex & sexaginta adolescentes, partim suorum parentum, partim Cardinalis expensâ. In ipsis multa nobilitas. Gaudebant illustres viri suos ibi nutriri filios cum propter sanctitatem disciplinæ, tum quòd Henrico id gratum non dubitabant. Erat etiam illud Collegium occasio nostris religiosæ humilitatis exercendæ tempore vacationum; nam famuli

muli loco vehebant è Collegio quotidianum victum duo focii nostris, qui Convictoribus præerant.

16. Cùm reliquimus Conimbricæ Collegium inferius situm in platea S. ^{Jubet Rex erigi Conimbricæ Collegium Convictorum.} Sophiæ, extinctum fuit Convictorum Collegium, quod nobis regendum commiserat Rex Joannes. Hoc anno Sebastianus cognito, quantam Eboræ res publica caperet utilitatem è Collegio Convictorum sub disciplina Societatis, imperavit, ut rursus institueretur Conimbricæ Collegium Convictorum, ut olim fuerat. Ad habitationem designavit plateam, quæ ab Castelli porta vergit in nostrum Collegium, pariete extrema plateæ claudente. Diploma regium datum Eboræ 28. Martii. Sequenti anno, vel hujus Octobri cæpit habitari: suberat administrationi Societatis, ut illud primum.

17. E Collegio Eborensi tum ad sacras missiones, tum ad peregrinationes ^{Missiones & peregrinationes Eborensis Collegii, & Domus Professæ.} prodivit magnus numerus. Almondavare Didacus Froyus è re fortuita aperti sepulchri fecit singulares animorum motus. Terni tirones è domicilio domus Professæ perrexere ad locum pium Transtaganæ Provinciæ; propinquantes Collegio Eborensi, ad januam inter mendicos accepere prandium. A Magistro illis injunctum fuerat, ne Collegium intrarent. Illic eos de more complexi, & allocuti focii. Deinde continuârunt iter peculiaris obedientiæ relicto posteris exemplo.

18. Eboræ 12. Junii extremum vitæ diem confecit Paulus Vafæus ^{Mors Pauli Vafæi.} scholasticus patriæ Conimbricensis. Septem annis apud nos vixit plûs virtutis, quàm litterarum studiosus. Magnâ contentione dedit animum commentationibus divinis, quas piis lacrymis aspergebat. Singulis horis discussit conscientiam. In præcipuis curis illi fuit nemini creare molestiam. Sui commodi omnino negligens. Singularis puritas ornabat animam. Falsus est, ex quo iniisset Societatem, nullâ se turpi cogitatione tentatum. Si sermo, præsentem se, de Deo non misceretur, tacebat. Corpus suum habuit loco hostis infensissimi, nec ulla in re ei morem gessit focii memoriâ Pauli ad virtutes se excitatos confitebantur. Ibidem Novembris principio rapuit mors Jacomium ^{Jacomii Castrii.} Castrium Bracharensem tironem. Acutus dolor nullis frangendus remediis paucos intra dies absumpsit. Ajebat, inde sibi solatium maximum, quòd in Societate moreretur. Nihil æquè necessarium, atque tam utile tironibus, quàm adoriente tentatione, aut labore turbante, ocyûs ad Superiorem confugere, & candidè mentem aperire.

Annus 1574. Soc. 35.

^{1.}
Orienti succurrere novem supra triginta operarii, divisi in naves quinque, ^{Profecti ad Indiam.} eorum Duce Alexandro Valignano Italo Theatino, nostrorum per Indiam Visitatore. Collecta cohors pulcherrima ex Italis, Hispanis, & Lusitanis. Ex eis coronati martyrio Gomijs Amaralius Lusitanus, Franciscus Fernandus, Franciscus Carrianus, & Alphonfus Paciecus, Hispani. In Professorum domo separati à reliquis hospitabantur in opere quadrato prope communem januam pergulis superioribus. Bis per hebdomadam Valignanus ad eos habuit exhortationem. Frequentes erant eorum in tridinio flagellationes. Visitabant crebrò carceres, & nosocomia. Illud Valignano attulit non mediocrem admirationem, quòd, cùm Ulyssipone fiat multa visu digna, ne ullus quidem fuerit, quem curiositas talia videndi abstraxerit. Adeo omnium mentes cogitatio cœlestium occupabat. Non 18. Februarii, ut habet Sacchianus, sed 9. Martii naves conscenderunt. Vento deficiente, morati sunt ad 21. ejusdem mensis, quâ Tagum egressis fausta contigit navigatio. Strenuè defudatum in excolendis vectoribus, & nautis. Mossambiqui Valignanus obvios habuit Franciscum Monclarum, & Stephanum Lopium, qui vivi redierant ex Monomatapensi expeditione, de qua suo loco jam est memoratum: eos secum vexit in Indiam.

N 3

2. Ad